

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-603/191 – 1

Υπόθεση C-603/19

Αίτηση προδικαστικής απόφασης

Ημερομηνία καταθέσεως:

9 Αυγούστου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Špecializovaný trestný súd (Σλοβακική Δημοκρατία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

24 Ιουλίου 2019

Κατηγορός:

Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

Κατηγορούμενοι:

TG και UF

[[παραλειπόμενα]]

[αριθμός υποθέσεως]

ΔΙΑΤΑΞΗ

Το Špecializovaný trestný súd (Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο, στο εξής: Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο) [παραλειπόμενα] [σύνθεση του δικαστηρίου], στην ποινική διαδικασία κατά του TG και του εταίρου του για το αδίκημα της απάτης όσον αφορά τις επιδοτήσεις, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 20, παράγραφος 1, και άρθρο 225, παράγραφοι 1 και 6, στοιχείο α, του ποινικού κώδικα (zákon č 300/2005, Trestný zákon), και, για άλλα αδικήματα, κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 24ης Ιουλίου 2019 στο Pezinok,

αποφάσισε τα ακόλουθα:

Δυνάμει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που υπεγράφη στις 25 Μαρτίου 1957, όπως τροποποιήθηκε με τη συνθήκη της Λισσαβόνας της 13ης Δεκεμβρίου 2007, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 290, παράγραφος 1, για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 283, παράγραφος 1, και άρθρο 244, παράγραφος 4 του κώδικα ποινικής δικονομίας (zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok), ζητεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εκδώσει προδικαστική απόφαση όσον αφορά τα ακόλουθα ερμηνευτικά ζητήματα:

1. Έχει η οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας (κυρίως τα δικαιώματα της ενεργού συμμετοχής στην ποινική διαδικασία και οι αξιώσεις αποζημιώσεως στην ποινική διαδικασία), όσον αφορά τα δικαιώματα των οποίων λόγω της φύσεώς τους δεν απολαύουν αποκλειστικά τα φυσικά πρόσωπα ως όντα με αντιληπτικές ικανότητες, την έννοια ότι εφαρμόζεται επίσης και στα νομικά πρόσωπα και το Δημόσιο, ήτοι στις κρατικές αρχές, εφόσον οι διατάξεις του εθνικού δικαίου αναγνωρίζουν στο πρόσωπό τους την ιδιότητα του ζημιωθέντος στην ποινική διαδικασία;
2. Έχουν τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹, το άρθρο 325 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού (ΕΚ) 1260/99 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 1999, σε συνδυασμό με τον κανονισμό (ΕΚ) 1681/94 της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 1994, την έννοια ότι δεν αντίκεινται σε αυτά κανονιστική ρύθμιση και πρακτική κατά τη λήψη των αποφάσεων² σύμφωνα με τις οποίες το Δημόσιο δεν νομιμοποιείται να συμμετέχει σε ποινική διαδικασία για την αποκατάσταση της ζημίας η οποία προκλήθηκε λόγω δολίων ενεργειών του υπόπτου³, με συνέπεια την υπεξαίρεση κονδυλίων από τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και δεν δύναται, υπό τους όρους του άρθρου 256, παράγραφος 3, του κώδικα ποινικής δικονομίας, να προσβάλει τη διάταξη με την οποία το δικαστήριο αποφασίζει να μην επιτρέψει τη

¹ «Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared», σε Utrecht Law Review, n. 1/15, ηλεκτρονικά προσβάσιμο στη διεύθυνση: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.490/>.
<https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.490/>.

² Γνωμοδότηση του Ποινικού Τμήματος του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας) της 29ης Νοεμβρίου 2017 [παραλειπόμενα] [αριθμός υπόθεσης].

³ Κατόπιν του ορισμού δικασίμου της κύριας επ' ακροατηρίου συζητήσεως ο ύποπτος καθίσταται κατηγορούμενος.

συμμετοχή του, ήτοι να μην επιτρέψει στο διοικητικό όργανο που το εκπροσωπεί να παραστεί στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση για να ζητήσει, υπό την ιδιότητά του ως ζημιωθέντος, την αποκατάσταση της ζημίας, ενώ δεν υφίσταται άλλη μορφή διαδικασίας στην οποία να μπορεί να προβάλει τη σχετική αξίωση αποζημίωσης έναντι του υπόπτου, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διασφάλιση του δικαιώματός του προς αποκατάσταση της ζημίας της περιουσίας και των περιουσιακών του δικαιωμάτων έναντι του κατηγορούμενου κατά την έννοια του άρθρου 50 του κώδικα ποινικής δικονομίας, με αποτέλεσμα το εν λόγω δικαίωμα να καθίσταται *de facto* μη εκτελεστό;

3. Δύναται η έννοια «της ίδιας επιχείρησης» του άρθρου 2 του κανονισμού (ΕΚ) 994/98 του Συμβουλίου, της 7ης Μαΐου 1998, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 69/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, να ερμηνευτεί κατά τρόπο μόνον τυπικό, υπό την έννοια ότι απαιτείται και αρκεί να διαπιστωθεί εάν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες διαθέτουν χωριστή νομική προσωπικότητα με βάση την εθνική νομοθεσία, και, ως εκ τούτου, δύναται να χορηγηθεί σε καθεμία από αυτές κρατική ενίσχυση ποσού έως και 100 00 ευρώ, ή, αντιθέτως, το αποφασιστικό κριτήριο είναι οι πραγματικοί όροι λειτουργίας και διαχείρισης των εν λόγω εταιριών που ανήκουν στα ίδια πρόσωπα και μέσω των οποίων αλληλοσυνδέονται ως σύστημα θυγατρικών υπό τη διαχείριση της μητρικής επιχείρησης, μολονότι έκαστη εξ αυτών διαθέτει χωριστή νομική προσωπικότητα βάσει του εθνικού δικαίου, με αποτέλεσμα να πρέπει να κρίνονται ως συνιστώσες «την ίδια επιχείρηση» και, ως ενιαίο σύνολο, μπορούν να λάβουν εφάπαξ κρατική ενίσχυση ποσού έως και 100 000 ευρώ;
4. Για τους σκοπούς της Σύμβασης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁴ της 26ης Ιουλίου 1995, έχει ο όρος «ζημία [προς αποκατάσταση] την έννοια ότι αναφέρεται αποκλειστικώς στο τμήμα των κονδυλίων που καταβλήθηκε αχρεωστήτως και συνδέεται άμεσα με τις δόλιες ενέργειες ή συμπεριλαμβάνει επίσης τα έξοδα που πράγματι προέκυψαν και τεκμηριώνονται με ακρίβεια, καθώς και τη χρήση της συνεισφοράς, εφόσον προκύπτει από τα αποδεικτικά στοιχεία ότι οι εν λόγω δαπάνες ήταν αναγκαίες για την απόκρυψη των δολίων ενεργειών, την καθυστέρηση της αποκάλυψης των δολίων ενεργειών και τη λήψη του συνολικού ποσού της χορηγηθείσας κρατικής ενίσχυσης;

⁴ Οδηγία 2017/1371/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (ΕΕ 2017, L 198, σ. 29).

[παραλειπόμενα] [αναστολή της διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου]

Σκεπτικό

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε από το Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο, που επέχει θέση πρωτοβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου. Στη δικαιοδοσία του εμπίπτουν τα σοβαρότερα αδικήματα⁵, μεταξύ των οποίων η προσβολή των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαλαμβάνεται στο άρθρο 261 του ποινικού κώδικα. Τα ένδικα μέσα που ασκούνται κατά των αποφάσεων του ως άνω δικαστηρίου εκδικάζονται από το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, στο εξής: Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας), το οποίο ενεργεί ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο.
- 2 Κατά την κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση της 30ής Απριλίου 2019, το δικαστήριο ενημέρωσε τους διαδίκους ότι επιθυμεί να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παρέθεσε τους λόγους της παραπομπής, τους κάλεσε δε να τοποθετηθούν επ' αυτού και να υποβάλουν τις σχετικές παρατηρήσεις.
- 3 Ο λόγος υποβολής του προδικαστικού ερωτήματος είναι η (επαναλαμβανόμενη)⁶ έλλειψη ομοιομορφίας κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των δικαστών της Σλοβακικής Δημοκρατίας και η απόρριψη εκ μέρους του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου της γνωμοδότησεως του ποινικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας που, στην πραγματικότητα, είναι δεσμευτική για το Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο⁷.
- 4 Η απάντηση που θα δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση του βαθμού ενοχής των κατηγορουμένων και την έκταση του αδικήματος σε περίπτωση καταδίκης, καθώς και για να παράσχει στον δικαστή τη δυνατότητα να αποφανθεί όσον αφορά τη θέση των ζημιωθέντων στην ποινική διαδικασία και την άσκηση των αξιώσεων αποζημιώσεως.

⁵ Άρθρο 83 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁶ Σημείο 1 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα Juliane Kokott στην υπόθεση C-73/16 και προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε από το Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο στην υπόθεση C-709/18, UL και VM.

⁷ Κατά το άρθρο 21, παράγραφος 3, στοιχείο α, του νόμου 757/2004 σχετικά με την έννομη τάξη (zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch), το τμήμα του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας εκδίδει γνωμοδότηση για την ομοιόμορφη ερμηνεία των νόμων και των λοιπών κανόνων δικαίου που είναι δεσμευτικοί erga omnes σε περίπτωση ερμηνευτικής ανομοιομορφίας μεταξύ τελεσιδικών αποφάσεων των ολομελειών των Τμημάτων. Κατά τους όρους του άρθρου 2, σημείο 15, του κανονισμού διαδικασίας του Ανώτατου Δικαστηρίου, που δημοσιεύτηκε στη συλλογή νόμων (Zbierka zákonov) αριθ. 200/2016, οι δικαστές πρέπει, στο πλαίσιο της δικαιοδοτικής τους δραστηριότητας, να βασίζονται στην εκδοθείσα γνωμοδότηση.

I. Το αντικείμενο της διαφοράς και τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως

- 5 Οι κατηγορούμενοι TG και UF δικάστηκαν ενώπιον του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου με βάση την κατηγορία που απήγγειλε η εισαγγελική αρχή του Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ειδική εισαγγελική αρχή της Γενικής Εισαγγελίας της Σλοβακικής Δημοκρατίας) στις 7 Ιανουαρίου 2015, για το διακεκριμένο έγκλημα της απάτης ως προς τις επιδοτήσεις του άρθρου 225, παράγραφοι 1 έως 6, στοιχείο α, του ποινικού κώδικα, και για το αδίκημα της προσβολής των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης του άρθρου 261, παράγραφοι 1 έως 4, στοιχείο α, του ποινικού κώδικα, έγκλημα διαρκές το οποίο τέλεσαν από κοινού ως συνεργοί.
- 6 Στο κατηγορητήριο τα πραγματικά περιστατικά εκτίθενται ως εξής:
- 7 Η Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny (κεντρική υπηρεσία για την εργασία, τις κοινωνικές υποθέσεις και την οικογένεια) στις 10 Νοεμβρίου 2005 δημοσίευσε την προκήρυξη του διαγωνισμού αριθ. 1/2005 και στις 20 Φεβρουαρίου 2006 την προκήρυξη του διαγωνισμού αριθ. 1/2006 με σκοπό την υποβολή αιτήσεων για τη χορήγηση κατ' αποκοπήν μη επιστρεπτέας συνεισφοράς από τον κρατικό προϋπολογισμό στο πλαίσιο του καθεστώτος ήσσονος σημασίας ενισχύσεων για την ενθάρρυνση της δημιουργίας θέσεων εργασίας στις μικροεπιχειρήσεις, καθώς και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας για ανάπηρους σε ειδικά εργαστήρια και προστατευόμενες θέσεις εργασίας (στο εξής: συνεισφορά). Στην περίπτωση του διαγωνισμού αριθ. 1/2006, η συνεισφορά χρηματοδοτήθηκε σε ποσοστό 75 % από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
- 8 Η συνεισφορά που χορηγήθηκε στο πλαίσιο του διαγωνισμού αριθ. 1/2005 καταβλήθηκε υπό τη μορφή εφάπαξ πληρωμής, ενώ η συνεισφορά που χορηγήθηκε με βάση τον διαγωνισμό αριθ. 1/2006 καταβλήθηκε υπό τη μορφή αποδόσεως δαπανών που αποδεικνύονται με δικαιολογητικά.
- 9 Η συνεισφορά χορηγήθηκε για τις δαπάνες που συνδέονται με τη δημιουργία θέσεων εργασίας (μισθολογικές δαπάνες καθώς και εισφορές κοινωνικής και υγειονομικής ασφάλισης) και για τις πρόσθετες δαπάνες (υλικός και τεχνικός εξοπλισμός για τη θέση εργασίας) για τους πρώτους 12 μήνες. Ο δικαιούχος της συνεισφοράς όφειλε να παραμείνει στη θέση εργασίας για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 3 ετών.
- 10 Στο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ Μαΐου και Δεκεμβρίου 2005, οι κατηγορούμενοι συνέστησαν ένα «δίκτυο» έξι εταιριών και, στη συνέχεια, τον Μάρτιο του 2006, συνέστησαν άλλες εννέα εταιρίες με έδρα σε διάφορες πόλεις, πρωτεύουσες περιφερειών, με εταιρική επωνυμία που περιείχε τον όρο «Infoservis» και το όνομα της περιφερειακής πόλης στην οποία διατηρούσε την έδρα της η εταιρεία⁸. Πλέον των ως άνω εταιριών, τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο

⁸ Infoservis Košice, s. r. o., Infoservis Prešov, s. r. o., Infoservis Vranov, s. r. o., Infoservis Michalovce, s. r. o., Infoservis Trebišov, s. r. o., Infoservis Poprad, s. r. o., Infoservis Bardejov,

συνέστησαν άλλες τέσσερις εταιρίες, με διαφορετική επωνυμία. Σε όλες τις περιπτώσεις επρόκειτο για εταιρίες περιορισμένης ευθύνης.

- 11 Στις εταιρίες οι κατηγορούμενοι ενεργούσαν ως εταίροι και διαχειριστές.
- 12 Στο κατηγορητήριο εμπίπτουν ωστόσο μόνον οι εταιρίες που πράγματι έλαβαν και εισέπραξαν τη συνεισφορά (στο σύνολο δέκα εταιρίες).
- 13 Στην περίπτωση των εννιά εταιριών που συστάθηκαν τον Μάρτιο του 2006, η συνεισφορά δεν χορηγήθηκε, είτε λόγω της μη εγκρίσεως της αιτήσεως, εξαιτίας της υποψίας περί δόλιων ενεργειών, είτε λόγω του ότι η αίτηση εγκρίθηκε για περιορισμένο μόνο αριθμό υπαλλήλων συγκριτικά με τον αριθμό για τον οποίο ζητούσαν επιδοτήσεις οι κατηγορούμενοι. Στη συνέχεια, οι εν λόγω εταιρίες δεν άσκησαν καμία άλλη επιχειρηματική δραστηριότητα και μεταβιβάστηκαν σε τρίτους κατά τη διάρκεια του 2007.
- 14 Συνολικά οι κατηγορούμενοι αιτήθηκαν το ποσό των 1 636 917,91 ευρώ. Οι περιφερειακές υπηρεσίες για την εργασία, τις κοινωνικές υποθέσεις και την οικογένεια, συμφώνησαν συμβατικώς την καταβολή του συνολικού ποσού των 750 613,79 ευρώ. Εν τοις πράγμασι χορηγήθηκε συνεισφορά για το συνολικό ποσό των 654 588,34 ευρώ εκ των οποίων το ποσό των 279 272,18 ευρώ προερχόταν από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το ποσό των 375 316,20 ευρώ από τον κρατικό προϋπολογισμό της Σλοβακικής Δημοκρατίας.
- 15 Σε έκαστη εταιρία απασχολούνταν συνολικά 107 (εκατόν επτά) άτομα με αναπηρίες, αλλά τα καθήκοντα της εργασίας τους δεν αφορούσαν τους σκοπούς που είχαν προβληθεί στις σχετικές αιτήσεις συνεισφοράς. Σύμφωνα με μια ένορκη πραγματογνωμοσύνη, όλες οι εταιρίες σημείωσαν ζημίες. Οι δραστηριότητες των υπαλλήλων ήταν απλώς τυπικές και στερούντο πραγματικού οικονομικού περιεχομένου. Εντούτοις, όλες οι αμοιβές, οι εισφορές υγειονομικής ασφάλισης και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης καταβάλλονταν νομοτύπως σε όλους τους υπαλλήλους.
- 16 Οι μεμονωμένες εταιρίες προμηθεύτηκαν επίσης τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό, μεταξύ άλλων, από την εταιρία RAMADA Slovakia s.r.o., η οποία εντούτοις δεν είχε αναπτύξει ουδεμία πραγματική δραστηριότητα. Τα μοναδικά της έσοδα ήταν οι πληρωμές εκ μέρους των εταιριών «Infoservis». Από τα αποσπάσματα των λογαριασμών της εταιρίας δεν προκύπτει καμία πληρωμή για λειτουργικές δαπάνες, αγαθά ή υπηρεσίες. Τα μεταβιbasθέντα κεφάλαια στους λογαριασμούς της εταιρίας εισπράχθηκαν στη συνέχεια σε μετρητά.
- 17 Οι λοιπές τιμολογηθείσες δαπάνες συμπεριλάμβαναν τις πληρωμές για την εκμίσθωση των εγκαταστάσεων, τα έξοδα υπηρεσιών διαδικτύου, ενέργειας,

s. r. o., Infoservis Humenné, s. r. o., Infoservis Lučenec, s. r. o., Infoservis Rožňava, s. r. o., Infoservis Spišská Nová Ves, s. r. o., Infoservis Martin, s. r. o., Infoservis Žilina, s. r. o., Infoservis Banská Bystrica, s. r. o. και Infoservis Zvolen, s. r. o.

ύδρευσης, τηλεφωνικής συνδέσεως και λοιπές απαραίτητες λειτουργικές δαπάνες που τεκμηριώνονται και αποδεικνύονται κατάλληλα.

- 18 Στο πλαίσιο της δίκης οι κατηγορούμενοι ζητούν να οριστεί σε χαμηλότερο επίπεδο το ποσό της ζημίας σε σύγκριση με το ποσό που αναφέρεται στο κατηγορητήριο, κατόπιν αφαιρέσεως του ποσού των δαπανών στις οποίες προέβησαν και, συνεπώς, ζητούν τον επαναχαρακτηρισμό του συγκεκριμένου αδικήματος κατόπιν του χαρακτηρισμού του ως ελάσσονος σημασίας.
- 19 Η διαχείριση των εταιριών τελείτο σε κεντρικό επίπεδο από την έδρα της «Infoservis» που συστάθηκε στο Košice, όπου και διέθεταν τη συνήθη κατοικία τους οι κατηγορούμενοι. Σε κάθε εταιρία οι κατηγορούμενοι διόρισαν στη θέση του διευθυντή έναν εκ των υπαλλήλων. Ήδη στις αιτήσεις τους [συνεισφοράς], οι κατηγορούμενοι δήλωναν την πρόθεσή τους να συστήσουν μια εταιρία «Infoservis» σε κάθε πρωτεύουσα περιφέρειας της Σλοβακικής Δημοκρατίας. Η Σλοβακική Δημοκρατία διαθέτει 79 περιφέρειες.
- 20 Ο εταιρικός σκοπός των εταιριών «Infoservis» όφειλε να είναι η δημιουργία βάσεων δεδομένων των οικονομικών φορέων που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένη περιφέρεια, κατά τα πρότυπα του trivago.com, καθώς και η παροχή πληροφοριών στους μελλοντικούς πελάτες μέσω δωρεάν ανοιχτής γραμμής ενημερώσεως.
- 21 Μετά την πάροδο της περιόδου καταβολής της συνεισφοράς, στις 20 Απριλίου 2007 οι κατηγορούμενοι μεταβίβασαν τα μερίδια συμμετοχής τους σε έκαστη εταιρία στην εταιρία με την επωνυμία AZ-Dendy, s.r.o., με νόμιμη έδρα στην Τσεχική Δημοκρατία, ο διαχειριστής της οποίας ήταν υπήκοος της Τσεχικής Δημοκρατίας που ενεργούσε ως «αχυράνθρωπος»⁹. Στη συνέχεια, οι εταιρίες δεν ανέπτυξαν ουδεμία δραστηριότητα, ούτε καν σε τυπικό επίπεδο. Αμέσως μετά, λύθηκαν οι συμβάσεις εργασίας με όλους τους υπαλλήλους.
- 22 Οι ζημωθέντες, ήτοι οι αρμόδιες περιφερειακές υπηρεσίες για την εργασία, τις κοινωνικές υποθέσεις και την οικογένεια, ζήτησαν νομοτύπως και εμπροθέσμως την αποζημίωσή τους από τους κατηγορούμενους κατά τη διάρκεια της προδικασίας, κατά το μέτρο της πραγματικά καταβληθείσας συνεισφοράς.
- 23 Τα αγαθά που αποκτήθηκαν και των οποίων η απόκτηση δηλώθηκε από τους κατηγορούμενους κατά την περίοδο καταβολής της συνεισφοράς δεν βρέθηκαν στις εγκαταστάσεις των εταιριών. Οι εταιρίες διαγράφηκαν αυτοδικαίως από το μητρώο εταιριών.

⁹ Άτομο που εμφανίζεται ως εταίρος και/ή διαχειριστής για λογαριασμό άλλου ατόμου και ακολουθεί τις οδηγίες του τελευταίου με σκοπό την απόκρυψη της ταυτότητας του πραγματικού ιδιοκτήτη.

II. Εθνική νομοθεσία

24 Σύμφωνα με το άρθρο 124, παράγραφος 1, του ποινικού κώδικα, ως ζημία νοείται η περιουσιακή ζημία ή η πραγματική μείωση της περιουσίας ή η προσβολή των δικαιωμάτων του θιγόμενου ή τυχόν άλλη ζημία που τελεί σε σχέση αιτιώδους συνάφειας με το αδίκημα, ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται για ζημία επί περιουσιακών στοιχείων ή επί δικαιωμάτων. Για τους σκοπούς του ίδιου νόμου, ως ζημία νοείται επίσης ο προσπορισμός κέρδους που τελεί σε σχέση αιτιώδους συνάφειας με το αδίκημα.

25 Ο κώδικας ποινικής δικονομίας

Το ποινικό δίκαιο της Σλοβακικής Δημοκρατίας διακρίνει μεταξύ του θύματος του αδικήματος¹⁰ και του ζημιωθέντος εκ του αδικήματος.

Κατά το άρθρο 46, παράγραφοι 1, 3 και 4, ο ζημιωθείς είναι το πρόσωπο που υπέστη περιουσιακή ζημία εξαιτίας του αδικήματος. Το εν λόγω πρόσωπο έχει το δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση, να προβάλει αιτήματα για τη συγκέντρωση αποδείξεων ή για την συμπλήρωσή τους, να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, να συμβουλευτεί και να μελετήσει τον φάκελο της δικογραφίας, να συμμετάσχει στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση [και] να τοποθετηθεί όσον αφορά τη διεξαγωγή αποδείξεων, να διατυπώσει συμπεράσματα, να ασκήσει τα υφιστάμενα ένδικα μέσα κατά τον βαθμό που καθορίζεται [στον ίδιο τον κώδικα ποινικής δικονομίας], καθώς και να ενημερωθεί σχετικά με την εξέλιξη της ποινικής διαδικασίας. Ο ζημιωθείς ο οποίος, διά νόμου, διαθέτει έναντι του κατηγορουμένου το δικαίωμα να απαιτήσει την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από το αδίκημα, νομιμοποιείται επίσης να ζητήσει ενώπιον του δικαστηρίου να καταδικαστεί ο κατηγορούμενος στην καταβολή αποζημιώσεως μέσω σχετικής μνείας στην καταδικαστική απόφαση· ο ζημιωθείς οφείλει να υποβάλει το αίτημα αυτό πριν από την ολοκλήρωση του σταδίου της προκαταρκτικής εξέτασεως. Στο σχετικό αίτημα πρέπει να προκύπτουν σαφώς οι λόγοι και ο βαθμός στον οποίο ασκείται το δικαίωμα αποζημιώσεως. Δεν είναι δυνατή η υποβολή αιτήσεως εάν έχει ήδη ληφθεί απόφαση όσον αφορά το δικαίωμα αποζημιώσεως σε αστική δίκη ή στο πλαίσιο άλλης ανάλογης διαδικασίας.

Κατά το άρθρο 50, παράγραφος 1, εάν στοιχειοθετείται βάσιμος φόβος ότι η ικανοποίηση της αξιώσεως του ζημιωθέντος για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από αδίκημα αποδεικνύεται αναποτελεσματική ή πολύπλοκη, τότε είναι δυνατή η διασφάλιση της αξιώσεως έως ένα εύλογο ποσό ζημίας.

¹⁰ Ο ορισμός αντιστοιχεί στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας, [και επίσης περιέχεται στο] άρθρο 2, στοιχείο b, του νόμου 274/2017 σχετικά με τα θύματα της εγκληματικότητας (zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov).

Κατά την έννοια του άρθρου 256, παράγραφος 3, εάν η άσκηση των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος τελείται από πρόσωπο που προδήλως δεν ενεργοποιείται προς τούτο, το δικαστήριο αποφαινεται με διάταξή του ότι το εν λόγω πρόσωπο δεν νομιμοποιείται να παραστεί στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση για να ζητήσει την καταβολή αποζημιώσεως. Η εν λόγω απόφαση δεν εμποδίζει την προβολή αξιώσεως αποζημιώσεως ενώπιον του αρμόδιου οργάνου. Η εν λόγω διάταξη δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.

Κατά το άρθρο 287, παράγραφος 1, εάν το δικαστήριο καταδικάσει τον κατηγορούμενο για το αδίκημα με οποίο προκάλεσε ζημία σε άλλους, κατά κανόνα με την απόφασή του τον καταδικάζει επίσης στην καταβολή αποζημιώσεως, εφόσον η σχετική αξίωση προβλήθηκε ορθώς και εμπροθέσμως. Το δικαστήριο επιβάλλει πάντα στον κατηγορούμενο την υποχρέωση να καταβάλει αποζημίωση για τη ζημία που δεν έχει αποκατασταθεί, ή κατά το μέτρο που δεν έχει αποκατασταθεί, εάν το σχετικό ποσό της ζημίας περιλαμβάνεται στην περιγραφή της πράξεως που αναφέρεται στο διατακτικό της αποφάσεως με την οποία ο κατηγορούμενος κρίθηκε ένοχος.

Κατά με το άρθρο 307, παράγραφος 1, στοιχείο c, ο ζημιωθείς μπορεί να προσβάλει την απόφαση περιοριζόμενος απλώς στην επίκληση της μη ορθότητας του [σκέλους του] διατακτικού που αφορά την αποζημίωση.

- 26 Κατά τον νόμο 513/191 του εμπορικού κώδικα (zákon č 513/1991 Z.z 513/1991 Z.z., Obchodný zákonník), μια εταιρία περιορισμένης ευθύνης αποτελεί νομικό πρόσωπο με νομική προσωπικότητα διαφορετική από εκείνη των διαχειριστών και εταίρων της¹¹. Η εταιρία ευθύνεται με το σύνολο της περιουσίας της όσον αφορά οποιαδήποτε παράβαση των υποχρεώσεών της. Ο εταίρος ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας έως και το ποσό της εισφοράς που έχει εγγραφεί στο μητρώο εταιριών αλλά δεν έχει καταβληθεί.
- 27 Κατά το άρθρο 18, παράγραφοι 2 και 3, του νόμου 231/1999 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις (zákon č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci)¹², η κρατική ενίσχυση χορηγείται βάσει σύμβασης, με εξαίρεση τις έμμεσα χορηγούμενες κρατικές ενισχύσεις, ενώ εάν η κρατική ενίσχυση προέρχεται από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού, του προϋπολογισμού ενός δήμου ή [ειδικού] ταμείου για την επίτευξη κρατικών σκοπών, η μη συμμόρφωση προς τους όρους με βάση τους οποίους χορηγήθηκε η κρατική ενίσχυση λογίζεται ως παράβαση των δημοσιονομικών επιταγών.

¹¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Απριλίου 2017, Orsi (C-217/15 και C-350/15), καθώς και αποφάσεις του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Pirttimäki κατά Φινλανδίας της 20ής Μαΐου 2014, αριθ. 35232/11, και, όσον αφορά το ζήτημα του παραδεκτού, απόφαση ΕΔΔΑ στην υπόθεση Veselá και Loyka κατά Σλοβακικής Δημοκρατίας της 13ης Δεκεμβρίου 2005, αριθ. 58411/00, κ.λπ.

¹² Στην εν λόγω διάταξη αντιστοιχεί πλέον το άρθρο 26 επ. του νόμου 528/2008 σχετικά με την ενίσχυση και τη στήριξη που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (zákon č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva učinný), σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2009.

- 28 Κατά το άρθρο 31 του νόμου 537/2007 σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες της δημόσιας διοικήσεως (zákon č. 523/2007 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy), το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που έχει παραβεί τις δημοσιονομικές επιταγές υποχρεούται να επιστρέψει τα κεφάλαια στον προϋπολογισμό από τον οποίο παρασχέθηκαν ή ελήφθησαν, τούτο δε κατά το ποσό που αφορά η παράβαση των δημοσιονομικών επιταγών, ενώ επίσης υποχρεούται να πληρώσει πρόστιμο. [Εν γένει,] για την παράβαση των δημοσιονομικών επιταγών επιβάλλονται η καταβολή του ποσού της δημοσιονομικής παράβασης, χρηματική ποινή και πρόστιμο. Η επιβολή και εκτέλεσή τους ρυθμίζονται από τους γενικούς κανόνες περί διοικητικής διαδικασίας.

III. Πρακτική κατά τη λήψη αποφάσεων¹³

- 29 Γνωμοδότηση του ποινικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας της 29ης Νοεμβρίου 2017 [παραλειπόμενα] [αριθμός υποθέσεως] (στο εξής: γνωμοδότηση Trg 39-60/2017)¹⁴.

A/I. Τα περιουσιακά δικαιώματα του κράτους, όπως προκύπτουν από τους κανόνες που σχετίζονται με τα διάφορα είδη φόρων, με βάση τα οποία η αρμόδια διοικητική αρχή αποφασίζει, καταρχάς, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζει ο φορολογικός κώδικας, συμπεριλαμβανομένης της αξιώσεως που προκύπτει από αδικαιολόγητη υποβολή αιτήσεως του φορολογούμενου περί εκπτώσεως του φόρου προστιθέμενης αξίας ή επιστροφής τυχόν δασμού, είναι διοικητικής φύσεως και οι σχετικές αποφάσεις υπόκεινται στον έλεγχο των διοικητικών δικαστηρίων με βάση τον κώδικα διοικητικής διαδικασίας. Λόγω αυτής της φύσεώς του, το περιουσιακό δικαίωμα του κράτους προς αποζημίωση δεν μπορεί να ασκηθεί στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, λεγόμενης και παρεπόμενης διαδικασίας. Περί της αποκαταστάσεως της περιουσιακής ζημίας του Δημοσίου δεν αποφαινόνται ούτε τα πολιτικά δικαστήρια, κατά το μέτρο που η αναγνώριση του σχετικού δικαιώματος δεν

¹³ Οι μνημονεύμενες αποφάσεις τροποποιήθηκαν για λόγους σαφήνειας, ενώ διατηρήθηκε το ουσιαστικό τους περιεχόμενο κατά την περιγραφή της πρακτικής κατά τη λήψη αποφάσεων, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει την αναγκαιότητα να καταδειχθεί η ύπαρξη ενός δομικού προβλήματος υπό το πρίσμα των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Michal Bobek στην υπόθεση C-310/16.

¹⁴ Η γνωμοδότηση εκδόθηκε στο πλαίσιο ποινικής υποθέσεως με αντικείμενο το διαρκές αδίκημα της φοροδιαφυγής και αδικαιολόγητης υποβολής αιτήσεως περί εκπτώσεως του φόρου προστιθέμενης αξίας (φορολογική απάτη) για συνολικό ποσό περίπου 58 171 046,79 ευρώ. Από τα συμπεράσματα της γνωμοδότησεως [Trj 39-60/2017] προκύπτει ότι αυτή εφαρμόζεται ανεξαιρέτως σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες το ποσό της ζημίας ερείδεται από νομικής απόψεως στους κανόνες διοικητικού δικαίου (φόροι, ΦΠΑ, δασμοί, κρατική ενίσχυση, χορήγηση χρηματοδοτικών μη επιστρεπτέων συνεισφορών, γεωργικές επιδοτήσεις, περιβαλλοντικά αδικήματα και άλλα). Επί του παρόντος, στην επικράτεια της Σλοβακικής Δημοκρατίας εκκρεμούν διάφορες ποινικές δίκες περί αδικημάτων φορολογικής απάτης, φοροδιαφυγής και δασμοδιαφυγής, καθώς και περί προσβολής των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία εκτιμώνται σε δεκάδες εκατομμύρια ευρώ.

εμπίπτει στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων. Με τον τρόπο αυτό επομένως αποκλείεται η επικάλυψη αρμοδιοτήτων, ήτοι η σύγκρουση αρμοδιοτήτων μεταξύ οργάνων (διοικητικές αρχές και δικαστικές αρχές), ιδίως δε όταν εκδίδονται δύο διαφορετικές αποφάσεις όσον αφορά το ίδιο δικαίωμα.

Στα όσα απορρέουν εκ των ανωτέρω δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι το επίμαχο περιουσιακό δικαίωμα (το οποίο βασίζεται στο ουσιαστικό φορολογικό δίκαιο) συμπίπτει ποσοτικά, στην περίπτωση φορολογικού αδικήματος που αποτελεί αντικείμενο ποινικής διαδικασίας, με το ποσό της ζημίας κατά τη στιγμή της τελέσεως του αδικήματος (του συστατικού στοιχείου της αντικειμενικής υπόστασης του φορολογικού αδικήματος). Αντιστοίχως δεν ασκεί επιρροή, για την παρεπόμενη διαδικασία, το εάν η φορολογική απαίτηση βαρύνει νομικό πρόσωπο και ο ύποπτος για την τέλεση του φορολογικού εγκλήματος είναι απλώς ένα φυσικό πρόσωπο του οποίου το οποίο με τη συμπεριφορά του τέλεσε το αδίκημα. Το αίτημα αποζημιώσεως κατά του παραβάτη δεν βασίζεται σε διπλό νομικό έρεισμα.

Παρά τη μη δυνατότητα προβολής της φορολογικής απαίτησεως στην παρεπόμενη διαδικασία, η Σλοβακική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από την αρμόδια αρχή, είναι η ζημιωθείσα στην ποινική διαδικασία λόγω φορολογικού αδικήματος και απολαμβάνει τα λοιπά δικαιώματα που προβλέπονται στον κώδικα ποινικής δικονομίας.

II. Εάν στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση μιας ποινικής διαδικασίας προβάλλεται φορολογική απαίτηση (όπως η απαίτηση αποζημιώσεως σε βάρος ύποπτου φυσικού ή νομικού προσώπου), το δικαστήριο εκδίδει διάταξη με την οποία δεν επιτρέπει τη συμμετοχή του ζημιωθέντος στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση μόνον όσον αφορά την αίτηση ασκήσεως του δικαιώματος αποζημιώσεως. Ο ζημιωθείς διατηρεί την ιδιότητα του διαδίκου όσον αφορά τα υπόλοιπα δικονομικά δικαιώματα. Τα ως άνω ισχύουν ακόμα και εάν έχει εκδοθεί ήδη οριστική απόφαση επί της απαίτησεως στο πλαίσιο φορολογικής διαδικασίας, κατά το μέτρο που το κώλυμα το οποίο δημιουργείται λόγω δεδικασμένου αφορά μόνο την αξίωση αποζημιώσεως, ως προς την οποία εκδόθηκε απόφαση, και δεν αφορά άλλο δικαίωμα.

B/I. Οι νομικές εκτιμήσεις που περιέχονται στο σημεία I. και II. του τμήματος A εφαρμόζονται ομοίως και κατ' αναλογίαν σε κάθε άλλο περιουσιακό δικαίωμα το οποίο, λαμβανομένης υπόψη της ουσιαστικής του βάσης (ήτοι, λαμβανομένης υπόψη της νομικής διατάξεως που θεμελιώνει το εν λόγω δικαίωμα), δεν συνιστά αίτηση αποζημιώσεως, συμπεριλαμβανομένης της ηθικής βλάβης. Ως εκ τούτου, δεδομένης της φύσεως του εν λόγω δικαιώματος, δεν πρόκειται για συστατικό στοιχείο του αδικήματος, κατά το μέτρο που μπορεί να συμπίπτει με το χρηματικό ποσό στο οποίο προσδιορίζεται η ζημία.

II. Στην περίπτωση του αδικήματος προσβολής της προστασίας της χλωρίδας και της πανίδας του άρθρου 305 του ποινικού κώδικα, το συστατικό στοιχείο του αδικήματος αντιστοιχεί στον νομικό ορισμό της ζημίας και, σε επίπεδο ποσοτικού

προσδιορισμού, από οικονομικής πλευράς, στην κοινωνική αξία σύμφωνα με τον νόμο για την προστασία της φύσεως. Εντούτοις, η απόφαση επί της αιτήσεως υλικής αποκατάστασης της ζημίας (προς τον δήμο) που προκλήθηκε από μη εγκεκριμένη κοπή ενός δέντρου, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού της κοινωνικής αξίας του δέντρου, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των αρχών προστασίας του περιβάλλοντος οι οποίες, στην περίπτωση αυτή, είναι η περιφερειακή ή η δημοτική αρχή. Ως εκ τούτου, πρόκειται για διοικητικής φύσεως απαίτηση που δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία των δικαστών και δεν μπορεί να ασκηθεί στο πλαίσιο παρεπόμενης διαδικασίας κατά τα οριζόμενα στον κώδικα ποινικής δικονομίας. Το εν λόγω συμπέρασμα εφαρμόζεται ανεξαρτήτως του εάν ο ζημιωθείς είναι ο δήμος εντός του οποίου έλαβε χώρα η μη εγκεκριμένη κοπή, ενώ το ίδιο ισχύει και για τη Σλοβακική Δημοκρατία, η οποία εκπροσωπείται από την αρμόδια περιφερειακή αρχή, εφόσον η εν λόγω αρχή επέχει θέση ζημιωθέντος στην ποινική διαδικασία.

30 Διάταξη του τμήματος μείζονος συνθέσεως του ποινικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου της Τσεχικής Δημοκρατίας, η οποία δημοσιεύτηκε στη συλλογή αποφάσεων με αριθ. R 39/2014¹⁵

Η απαίτηση του κράτους που προκύπτει από τον διαφυγόντα (και μη καταβληθέντα) φόρο είναι το δικαίωμα αποζημίωσης το οποίο, εντούτοις, δεν μπορεί να προβληθεί από την αρμόδια οικονομική αρχή στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά του υπόχρεου στην καταβολή του φόρου. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο πρέπει να αποφασίζει μέσω διατάξεως, κατά την έναρξη της κύριας επ' ακροατηρίου συζητήσεως, εάν ο ζημιωθείς μπορεί να προβάλει το εν λόγω δικαίωμα αποζημίωσης στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (παρεπόμενης). Στην απόφαση, αντιστοίχως, το δικαστήριο δεν αποφαινεται πλέον επί της άσκησης του εν λόγω δικαιώματος.

Η άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης στην ποινική (παρεπόμενη) δίκη μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον εάν από τα συλλεγόμενα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι ο ύποπτος, ενεργών υπό την ιδιότητα προσώπου που δρα για λογαριασμό νομικού προσώπου, διέφυγε την καταβολή του φόρου εισοδήματος (ή άλλου φόρου) του εν λόγω νομικού προσώπου σε βάρος του οποίου εκδόθηκε πράξη επιβολής φόρου εκ μέρους της οικονομικής αρχής με σκοπό τον υπολογισμό του πραγματικού οφειλόμενου φόρου, ενώ προκύπτει με σαφήνεια ότι η εν λόγω πράξη βεβαιώσεως δεν δύναται να εκτελεστεί διότι το νομικό πρόσωπο δεν διαθέτει περιουσιακά στοιχεία για την ικανοποίηση της εν λόγω απαιτήσεως. Εάν πρόκειται για ανώνυμη εταιρία, ή για εταιρία περιορισμένης

¹⁵ Δεδομένης της προγενέστερης κοινής νομικής εξέλιξης και της εγγύτητας των δύο εννόμων τάξεων, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει ομοίως στην τσεχική νομολογία. Κατά πάγια νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σοσιαλιστικής Τσεχοσλοβακικής Δημοκρατίας, η απαίτηση του Δημοσίου για την καταβολή των φόρων δεν γεννά δικαίωμα αποζημίωσης της ζημίας που προκλήθηκε από το αδίκημα της φοροδιαφυγής, αλλά αντιθέτως, πρόκειται για δικαίωμα που απορρέει απευθείας από τον νόμο. Ως εκ τούτου, δεν πρόκειται για δικαίωμα που θα μπορούσε να προβάλει η αρμόδια οικονομική αρχή στο πλαίσιο της παρεπόμενης διαδικασίας.

ευθύνης, και ο ύποπτος είναι μέλος του διοικητικού οργάνου της, πρέπει να κριθεί εάν, στην περίπτωση αυτή, ο τελευταίος βαρύνεται με υποχρέωση εγγυοδοσίας δυνάμει της οποίας, στο πλαίσιο της παρεπόμενης διαδικασίας, μπορεί να υποχρεωθεί να αποκαταστήσει τη ζημία που προκλήθηκε ή να υποχρεωθεί να επιστρέψει τον αδικαιολόγητο πλουτισμό που επήλθε μέσω του αδικήματος. Η άσκηση του δικαιώματος αποζημιώσεως μπορεί να ληφθεί υπόψη επίσης οσάκις δύναται να συναχθεί η ευθύνη του υπόπτου όχι ως υπόχρεου για την καταβολή, ιδίως του διαφυγόντος φόρου (ή μη καταβληθέντος), αλλά ως αυτουργού του αδικήματος για τη ζημία που προκλήθηκε λόγω αυτού ή λόγω του αδικαιολόγητου πλουτισμού που επήλθε μέσω του ως άνω αδικήματος.

- 31 Παραπέμποντας με τη γνωμοδότηση Trj 39-60/2017 στη μεταγενέστερη νομολογία του, το Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας¹⁶ ακύρωσε το διατακτικό των αποφάσεων του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου με το οποίο το πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο στην αποκατάσταση της ζημίας κατά το μέτρο της συνεισφοράς που αποκτήθηκε δολίως, της επιδοτήσεως ή τυχόν άλλης χρηματοδοτικής συνδρομής που παρασχέθηκαν από τον κρατικό προϋπολογισμό ή τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιβεβαιώνοντας ότι δεν πρόκειται για δικαίωμα αποζημιώσεως που μπορεί να προβληθεί στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας αλλά, αντιθέτως, για ειδικό δικαίωμα δημοσίου δικαίου για την επιστροφή της χρηματοδοτικής μη επιστρεπτέας συνεισφοράς, το περιεχόμενο και η έκταση του οποίου ρυθμίζεται από τους σχετικούς διοικητικούς κανόνες, με δυνατότητα εκ των υστέρων έλεγχου εκ μέρους των διοικητικών δικαστηρίων.
- 32 Στην προγενέστερη νομολογία επιβαλλόταν σε όλες τις περιπτώσεις η υποχρέωση του κατηγορούμενου να αποκαταστήσει τη ζημία που προκλήθηκε από τη δόλια λήψη επιδοτήσεως ή κρατικής ενισχύσεως κατά το μέτρο που αποδεικνύονταν οι δόλιες ενέργειές του.
- 33 Στην πράξη, συνεπεία της ως άνω γνωμοδοτήσεως, ο εκπρόσωπος του Δημοσίου, υπό την ιδιότητά του ως ζημιωθέντος, δεν ζητά την αποκατάσταση της ζημίας στο πλαίσιο των φορολογικών ποινικών διαδικασιών με την αιτιολογία ότι τούτο δεν είναι δυνατό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ανακριτικές αρχές δεν προβαίνουν σε ακρόαση ούτε της εισαγγελικής αρχής, υπό την ιδιότητά της ως ζημιωθείσας, κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξετάσεως, εμποδίζοντας με τον τρόπο αυτόν τη δυνατότητα ορθής και εμπρόθεσμης υποβολής αιτήσεως αποζημιώσεως¹⁷.

¹⁶ Αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας της 15ης Φεβρουαρίου 2018 [παραλειπόμενα] [αριθμός υποθέσεως], της 23ης Ιανουαρίου 2019 [παραλειπόμενα] [αριθμός υποθέσεως] της 20ής Μαρτίου 2019 [παραλειπόμενα] [αριθμός υποθέσεως], που εκδόθηκε στο πλαίσιο άλλων ποινικών υποθέσεων, οι οποίες διαφέρουν από εκείνες που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

¹⁷ Διάταξη του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου της 30ής Νοεμβρίου 2016 [παραλειπόμενα] [αριθμός υποθέσεως] σε υπόθεση φοροδιαφυγής και υπερβολικής εκπτώσεως του ΦΠΑ για το συνολικό ποσό των 7 459 853,45 ευρώ, με την οποία απορρίφθηκε η κατηγορία, ο δε φάκελος

- 34 Το ίδιο μπορεί να συμβεί και σε περίπτωση δίωξης λόγω απάτης σχετικά με επιδοτήσεις και προσβολής των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

IV. Νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 35 Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Taricco της 8ης Σεπτεμβρίου 2015, C-105/14, υπό το πρίσμα των αποφάσεων στις υποθέσεις [A. S.] και M. B. της 5ης Δεκεμβρίου 2017, C-42/17, και υπόθεση Dziven κ.λπ. της 17ης Ιανουαρίου 2019, C-310/16, κ.λπ.
- 36 Αποφάσεις του Δικαστηρίου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening κ.λπ. της 13ης Μαρτίου 2008, C-383/06 και C-385/06, και στην υπόθεση Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-465/10.

V. Γνωμοδότηση του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου

- 37 Τα νομικά πρόσωπα, πολλώ δε μάλλον οι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, τα οποία χρησιμοποιούν οι παραβάτες για να διαπράξουν τα αδικήματα και που αποτελούν τον δικαιούχο της συνεισφοράς, στην πλειονότητα των περιπτώσεων καταλήγουν χωρίς περιουσιακά στοιχεία. Η χορηγηθείσα συνεισφορά συνιστά απαίτηση που δεν μπορεί να εκτελεστεί σε βάρος τους.
- 38 Κατά τη διοικητική διαδικασία η αρμόδια εθνική αρχή μπορεί να επιβάλει την υποχρέωση επιστροφής της αχρεωστήτως καταβληθείσας συνεισφοράς μόνο από τον δικαιούχο της συνεισφοράς, ήτοι το νομικό πρόσωπο, και όχι από εταίρο ή διαχειριστή και σε καμία περίπτωση από τρίτον που συχνά αποτελεί τον «εγκέφαλο» της εν γένει εγκληματικής δραστηριότητας.
- 39 Σύμφωνα με τον νόμο, δεν είναι εξάλλου εφικτή η επίκληση της δυνατότητας επιβολής κατασχέσεως της περιουσίας κατά το άρθρο 58 του ποινικού κώδικα. Εάν το Δημόσιο δεν διαθέτει απαίτηση δυνάμενη να προβληθεί στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας¹⁸, η ικανοποίηση του αιτήματός του περί επιβολής κατασχέσεως της περιουσίας είναι εφικτή μόνον κατόπιν ικανοποίησης του συνόλου των απαιτήσεων έναντι της πτωχευτικής περιουσίας και του συνόλου

της δικογραφίας παραπέμφθηκε στην εισαγγελική αρχή λόγω σοβαρής προσβολής των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος.

¹⁸ Κατά το άρθρο 107a, παράγραφος 1, στοιχείο d, του νόμου 7/2005 σχετικά με την πτωχευτική διαδικασία και την αναδιάρθρωση. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii), εάν το αρμόδιο δικαστήριο κοινοποιήσει στο πτωχευτικό δικαστήριο τελεσίδικη απόφαση με την οποία διατάσσεται η κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων, το πτωχευτικό δικαστήριο αποφασίζει αμελλητί και αυτεπαγγέλτως όσον αφορά την κήρυξη της πτωχεύσεως της περιουσίας εκείνου σε βάρος του οποίου επιβλήθηκε η εν λόγω ποινή.

των απαιτήσεων κατά του πτωχέυσαντος¹⁹. Εξ όσων είναι γνωστό στο αιτούν δικαστήριο, η περιουσία των καταδικασθέντων δεν ήταν επαρκής για την ικανοποίηση των πτωχευτικών απαιτήσεων, πολλώ δε μάλλον για την ικανοποίηση των [επιπρόσθετων] απαιτήσεων του Δημοσίου.

- 40 Το αποφασιστικό κριτήριο για τη λήψη απόφασης σχετικά με το προβληθέν δικαίωμα αποζημιώσεως πρέπει να είναι η φύση των προσώπων και οι σχέσεις ευθύνης μεταξύ του Δημοσίου, κατά το μέτρο που ζημιώθηκε, και του αυτουργού του αδικήματος, που καταδικάστηκε νομίμως, όπως προκύπτουν από την παράνομη συμπεριφορά του τελευταίου, ανεξαρτήτως της ουσιαστικής βάσεως του δικαιώματος.
- 41 Στην περίπτωση που με δικαστική απόφαση ορίζεται ότι ο ζημιωθείς δεν δύναται να ασκήσει το οικείο δικαίωμα αποζημιώσεως στην κύρια επ' ακροατηρίου συζήτηση, τότε η εν λόγω απόφαση πρέπει να υπόκειται στον δικαιοδοτικό έλεγχο ανώτερου δικαστηρίου. Πρόκειται για ζήτημα θεμελιώδους σημασίας για την ορθή και εμπρόθεσμη άσκηση των δικαιωμάτων στην ποινική διαδικασία. Εν προκειμένω, ασκεί επιρροή για την έγκαιρη αναδρομική ανάκτηση της συνεισφοράς. Ο δικαιοδοτικός έλεγχος μιας αποφάσεως στο πλαίσιο αιτήσεως ελέγχου συνταγματικότητας δεν μπορεί να κριθεί επαρκής.
- 42 Στις ποινικές διαδικασίες είναι απαραίτητος ο σεβασμός δικαιωμάτων και των εννόμων συμφερόντων του συνόλου των εμπλεκόμενων μερών, ιδίως εκείνων των ζημιωθέντων. Η θεωρία σύμφωνα με την οποία ο σκοπός της ποινικής διαδικασίας είναι αποκλειστικά η εξιχνίαση της εγκληματικής δραστηριότητας και ο καθορισμός της ποινής για τον αυτουργό, ενώ ο ζημιωθείς συμμετέχει αποκλειστικά διά της αιτήσεως αποζημιώσεως (στην αγγλική, damaged victim) πρέπει να θεωρηθεί παρωχημένη²⁰.
- 43 Η θέση του ζημιωθέντος στην ποινική διαδικασία και η έκταση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο πρόσωπό του από την εθνική νομοθεσία δεν μπορούν να είναι προδήλως δυσανάλογες σε σχέση με τη θέση και τα δικαιώματα που χορηγεί η εθνική έννομη τάξη στην εισαγγελική αρχή και στον κατηγορούμενο σύμφωνα με την απαίτηση περί δίκαιης δίκης και ισότητας των όπλων.
- 44 Μολονότι το Δικαστήριο, στις αποφάσεις C-205/09 και C-467/05, δεν διεύρυνε την έννοια του θύματος και στα νομικά πρόσωπα, το παρόν δικαστήριο υποστηρίζει ότι το δικαίωμα της ενεργού συμμετοχής του ζημιωθέντος στην

¹⁹ Κατά το άρθρο 107a, παράγραφος 2, στοιχείο d, του νόμου 7/2005 σχετικά με την πτωχευτική διαδικασία και την αναδιάρθρωση.

²⁰ Το άρθρο 1 του κώδικα ποινικής δικονομίας ρυθμίζει τη διαδικασία ενώπιον των ανακριτικών αρχών και των δικαστών κατά τρόπον ώστε τα αδικήματα να αποκαλύπτονται προσηκόντως [ήτοι με ορθό τρόπο] και να τιμωρούνται δικαίως οι αυτουργοί του κατά τον νόμο, διασφαλίζοντας παράλληλα τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των φυσικών και των νομικών προσώπων. Εντούτοις, στην πράξη ο ζημιωθείς παραμένει στο περιθώριο της ποινικής διαδικασίας: πρβλ., για παράδειγμα, απόφαση ΕΔΔΑ της 11ης Δεκεμβρίου 2018 στην υπόθεση Lakatošová και Lakatoš κατά Σλοβακικής Δημοκρατίας αριθ. 655/16.

ποινική διαδικασία και το δικαίωμα αποζημιώσεως στην ποινική διαδικασία²¹ μπορούν να αναγνωριστούν επίσης υπέρ των νομικών προσώπων και του Δημοσίου²², κατά το μέτρο που είναι απαραίτητο²³ για την αποτελεσματική προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων τους, και ότι δεν πρόκειται για δικαιώματα που, λόγω της φύσεώς τους, μπορούν να χορηγηθούν μόνο στο φυσικό πρόσωπο υπό την ιδιότητά του ως προσώπου με αντιληπτικές ικανότητες.

- 45 Η έλλειψη κεφαλαίων στον κρατικό προϋπολογισμό ή στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδρά στο εύρος και στην ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται από το κράτος (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνικές υπηρεσίες, στήριξη της επιστήμης και του αθλητισμού, περιφερειακή ανάπτυξη ...).
- 46 Τα ως άνω είναι σημαντικά επίσης όσον αφορά τη διακοπή της προθεσμίας παραγραφής και του κωλύματος λόγω εκκρεμοδικίας κατά τη στιγμή της υποβολής του αιτήματος αποζημιώσεως στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας²⁴, καθώς και όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα που αποκτά για τα πολιτικά δικαστήρια η απόφαση με την οποία κρίνεται ότι διεπράχθη ένα αδίκημα²⁵. Εάν γινόταν δεκτή η τρέχουσα νομολογιακή πρακτική, η άσκηση του δικαιώματος αποζημιώσεως υπέρ του Δημοσίου, υπό την ιδιότητά του ως ζημιωθέντος, θα κρινόταν αλυσιτελής και η προθεσμία παραγραφής θα συνέχιζε να τρέχει κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Το δικαίωμα του ζημιωθέντος, ο οποίος καλόπιστα επέδειξε εμπιστοσύνη στην ισχύουσα πρακτική περί λήψεως αποφάσεων, θα παραγραφόταν άνευ υπαιτιότητάς του.
- 47 Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι το αποφασιστικό κριτήριο είναι οι πραγματικοί όροι λειτουργίας και διαχείρισεως των εταιριών. Στην περίπτωση συστάσεως διαφόρων εταιριών περιορισμένης ευθύνης που στην ουσία συνιστούν ένα ενιαίο σύστημα θυγατρικών με κεντρική διοίκηση, θα πρέπει να θεωρηθούν ως η ίδια επιχείρηση για τους σκοπούς της χορηγήσεως κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του καθεστώτος ενισχύσεων ήσσονος σημασίας. Η αντίθετη ερμηνεία θα οδηγούσε στην αλυσιδωτή χορήγηση κρατικών ενισχύσεων και στην καταστράτηγηση του οικονομικού ορίου που θεσπίζεται για την κρατική ενίσχυση.

²¹ Αιτιολογική σκέψη 20 και άρθρο 16 της οδηγίας 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ 2012, L 315, σ. 57): δικαίωμα του ζημιωθέντος σε δίκαιη δίκη κατά την έννοια του άρθρου 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

²² Το κράτος ως ζημιωθείς διαθέτει στην ποινική διαδικασία την ιδιότητα του νομικού προσώπου.

²³ Άρθρο 17 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared».

²⁴ Άρθρο 112 του αστικού κώδικα (zákon č. 40/1964, Občiansky zákonník).

²⁵ Άρθρο 193 του αστικού κώδικα (zákon č. 160/2015, Civilný sporový poriadok).

- 48 Στην περίπτωση του τέταρτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι για τον υπολογισμό της ζημίας πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη [και, επομένως, να μην εκπέσουν] και οι πραγματικές δαπάνες οι οποίες τεκμηριώνονται με ακρίβεια, καθώς και η χρήση της συνεισφοράς, κατά το μέτρο που αποδεικνύεται στην ποινική διαδικασία ότι σημειώθηκε δόλος εξ αρχής και ότι αποτελούσαν για τον δικαιούχο αναγκαίες δαπάνες, ήτοι ζημίες που συνδέονται με το αδίκημα. Ως εκ τούτου, τα επίμαχα κεφάλαια δεν δύνανται να κριθούν ότι χρησιμοποιήθηκαν σύμφωνα με τον σκοπό για τον οποίο χορηγήθηκαν.

[παραλειπόμενα] [μνεία όσον αφορά την άσκηση ενδίκων μέσων]

Pezinok, 24 Ιουλίου 2019

[παραλειπόμενα]

[όνομα του προέδρου του δικαστηρίου]

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ